

TRIBUNA ARDEALULUI

A magyarországi románok szócsöve — Organ de afirmare al Românilor din Ungaria

Szerkesztőség és kiadóhivatal — Redacția și administrația:
Kolozsvár—Cluj, Str. Deák Ferenc-utca 36. Telefon: 17-49

Căsuța poștală Nr. 3.

Evoluția cooperăției în Transilvania

IV.

Să examinăm acum datele cooperăției șvăbești din Transilvania. Spre deosebire de cooperăția săsească, care în anul 1926 ajunsese la maximum de dezvoltare în suprafață, iar după această dată și-a continuat dezvoltarea în adâncime, cooperăția șvăbească este o mișcare tânără.

Inceputurile cooperăției șvăbești în Transilvania datează deci abia de vreo zece ani și acest fapt trebuie să-l avem în vedere când îi apreciem evoluția.

Cooperăția șvăbească de credit, începătoare și tânără, a făcut progrese uimitoare. Față de cele 28 cooperative, cari existau în 1931 și aveau 5500 asociați și mijloace financiare de lei 75 milioane 300.000.—, din cari fonduri proprii de lei 11.700.000.—, anul 1938 ne arată 71 cooperative cu 19.000 asociați și cu mijloace financiare de lei 113.739.000.—, din cari fonduri proprii de lei 32.072.000.—.

Cooperăția șvăbească de consum arată în schimb o scădere foarte mare, aproape de desființare, deoarece au fost înființate în pripă pe un teren neprielnic și insuficient pregătit. Astfel vedem în 1931 un număr de 52 cooperative șvăbești de consum cu vreo 5800 asociați și cu mijloace financiare de lei 23.600.000.—, din cari fonduri proprii de lei 1.339.000.—, iar în 1938 abia 4 cooperative cu 366 asociați și cu mijloace financiare de lei 901.000.—, din care fonduri proprii de lei 625.000.

Această imputinare, aproape dispariție se explică — afară de motivele tehnului neprielnic și insuficient pregătit, de cari am amintit mai sus — și prin concurența foarte mare a negustorilor, dar mai ales prin compensarea progresului făcut de cooperăția șvăbească de producție, care se vede, că a înlocuit cooperăția de consum aproape dispărută. Este evident, că această predilecție a populației șvăbești pentru cooperăția de producție, arătată în paguba cooperăției de consum se explică prin însuși munca productivă a acestei populații și prin faptul că, această producție este înlesnită de așezarea populației șvăbești în regiuni bogate și ele însăși productive.

Cooperăția șvăbească de producție, care s'a înfiripat doar în ultimii zece ani — la fel cu cea maghiară — a ajuns în acest timp scurt la un grad de dezvoltare într'adevăr uimitor. Față de 6 cooperative, cari existau în 1931, cu 1673 asociați și cu mijloace financiare de lei 3.818.000.—, din cari fonduri proprii de lei 1.790.000.—, vedem în anul 1938, 99 cooperative cu 16.518 asociați și cu mijloace financiare de lei 41.242.000.—, din cari fonduri proprii de lei 15.751.000.—. Cele mai multe din acestea sunt cooperative pentru desfacerea produselor agricole, în-deosebi produse animale. Crescătorii de vite și plugarii șvabi din județul Timiș au avut și-au în aceste cooperative cel mai bun mijloc de a-și valorifica produsele și aproape toate expor-

Armata ungară a primit ordinul să înainteze în Jugoslavia

— Proclamația Regentului Horthy adresată populației. Ordinul de zi către armată —

BUDAPEST 11. — În ultimele zile întorsătura, pe care au luat-o evenimentele din Balcani, au pus Ungaria într'un grav conflict cu Jugoslavia. Deși din partea Ungariei s'a accentuat dorința de a rămâne în afara conflictului pe care l'a deslănțuit atitudinea guvernului din Belgrad, Jugoslavia deși avea

un pact de amicitie eternă cu Ungaria, n'a ezitat să atace și să bombardeze prin aviația sa de război mai multe localități din Ungaria, bombardamente urmate de repetate atacuri, îndreptate împotriva posturilor de pază dela frontieră.

Proteste Ungariei au rămas fără urmare, deoarece guvernul generalului

Simovici nu putea fi găsit. În fața acestei situații, la care se adaugă și împrejurarea, că situația populației maghiare depe teritorul jugoslav a devenit insuportabilă, Regentul Nicolae Horthy, s'a văzut nevoit în dimineața zilei de 11 Aprilie 1941 să ordone trupelor maghiare să-și înceapă înaintarea în Jugoslavia

Proclamația adresată țării

BUDAPEST 11. (MTI.) — *Inaltul Regent Nicolae Horthy, în seara zilei de 10 Aprilie a adresat țării o proclamație. În proclamație amintește, că Ungaria, care a suferit mult în războiul mondial și timpurile ce i-au urmat, a vrut să mențină pacea. În ultimul timp, Jugoslavia, cu care Ungaria a încheiat un pact de amicitie, a violat în repetate rânduri teritoriul maghiar, și toate protestele maghiare au rămas fără urmare. Zilele următoare au adus evenimente importante. Poporul croat și-a proclamat independența. Ungaria salută cu sinceră bucurie acest eveniment. Jugoslavia, care se desface în elementele sale componente, prin aceasta a încetat de a mai exista.*

Prin aceasta o datorie imperioasă ne impune ca să restabilim siguranța averii și vieții fraților noștri din teritoriile ce ne-au fost rupte în 1918.

De aceia am ordonat soldaților mei să scape de anarhie pe frații noștri din părțile sudice. Nu pornim împotriva sârbilor, pentru că cu ei nu avem de isprăvit nimic! Ștutui că

bucurie și dragoste frații, care se întorc sub ocrotirea noastră, cerând pentru patrie și popor binecuvântarea Domnului.

Ordinul de zi al Inaltului Regent

Honvezi!

Datoria vă cheamă din nou să grăbiți în ajutorul fraților noștri răpiți. Virtuțile voastre militare, cari s'au dovedit întotdeauna atât de eficace, înseamnă garanții constante, că veți îndeplini perfect și această îndatorire nouă. Dumnezeu ungarilor și gândul Națiunii este cu voi.

Înainte, până la granițele milenare din Sud!

Dată la Budapest, la 11 Aprilie 1941

HORTHY MIKLÓS

Populația din Banatul jugos'av a cerut protecția trupelor maghiare

BUDAPEST 11. — Mai multe delegații din comunele jugoslave învecinate

Ungariei au trecut frontiera și s'au prezentat autorităților maghiare, cerând protecția trupelor maghiare. Delegațiile au arătat, că după trecerea trupelor germane, satele lor au căzut pradă anarhiei. Populația este în permanentă îngrijorare din cauza cetelor de comitagii, cari s'au ascuns în păduri. Alimentele deasemenea lipsesc, trupele jugoslave în retragerea lor au dus totul.

Marea Britanie cere Egiptului să între în război

— Nota britanică predată guvernului din Cairo —

În discursul pe care l-a rostit în Camera comunelor, d. Churchill, premierul Marii Britanii a vorbit deschis despre pericolul iminent care amenință Egiptul în urma înaintării rapide a forțelor germano-italiene din

Africa de Nord. Cât de serioasă este această amenințare reiese din nota pe care a adresat-o guvernul britanic guvernului din Cairo, în care cere armatei egiptene să ia parte activă la apărarea Egiptului.

Egiptul va fi implicat în război?

ROMA 11. (MTI.) — Ziarul „Popolo di Roma“, în urma unei comunicări primite din Lisabona, anunță, că guvernul englez, având în vedere pericolul, care amenință Egiptul, a provocat guvernul egiptean, ca armata egipteană să ia parte activă la apărarea țării. Guvernul din Cairo examinează acum nota engleză. Cercurile politice au convingerea, că răspunsul egiptean va fi negativ.

turile de porci și vite din aceasta regiune s'a făcut prin aceste cooperative.

În general cooperăția șvăbească din Transilvania a putut realiza un progres foarte frumos și folositor și a atins un procent de cooperatizare a populației de 13%, deci mai mare, decât procentul de 7.9% a Sașilor, de procentul de 7.5% al Românilor și de procentul de 12.2% al populației maghiare din Tran-

silvania (socotit la toate categoriile de cooperative).

Considerând împreună toate categoriile de cooperative ale ambelor ramuri ale populației germane din Transilvania, constatăm că, aceasta a înfăptuit progrese frumoase și o creștere însemnată a puterilor proprii, cari sunt puterea adevărată a cooperăției. (Va urma)

I. B.

Rus'ia Sovietică furnizează Germaniei 1 milion de tone de petrol

MOSCOVA 11. (Stefani.) — Comisiunea economică germană a încheiat un acord cu guvernul Rusiei Sovietice, în baza căruia Uniunea Sovietică va furniza Germaniei o cantitate de 1 milion de tone de petrol. Până acum Uniunea Sovietică n'a încheiat nici cu un stat strein un contract de furnitură de așa proporții mari. (MTI.)

D. Eden și generalul Dill s'au întors la Londra

AMSTERDAM 11. (DNB.) — Postul de radio din Londra anunță, că d. Eden, ministrul de externe al Angliei și generalul Dill, șeful Marelui Stat major englez, s'au întors la Londra din călătoria pe care au făcut-o în Orientul apropiat și Balcani.

GRAI ȘI SUFLET ROMÂNESC

Transilvania

Este un titlu general. Sub el poți scrie orice: istorie, geografie, etnografie, cultură, civilizație, literatură, artă, știință, economie, politică, etc. Ori: despre bătrâna revistă „Transilvania”, despre ceva asociație, bancă sau, mai știm ce. Deci, un subiect cu multe și variate fețe și laturi. Fără vorba de transilvanism, de specificul realităților Transilvaniei, va trebui urmărit, constatat și evidențiat, în fiecare domeniu de activitate, pe fiecare latură și față a subiectului.

De început credem folositoare arătarea numirilor pe care le-a avut și le are, a felului cum a fost botezată — de populațiile conlocuitoare — regiunea cuprinsă între cununa Carpaților și cursul râului Tisa.

Această regiune, această parte a pământului, bogat și variat înzestrată de Natură și binecuvântată de Providență, din cele mai vechi timpuri a fost loc atrăgător și sălaş pentru diferite seminții despre cari vorbește istoria. Nu vom nota acum despre acele seminții cari s'au săvârșit aici, sau au trecut pe aici și nici despre numirile pe cari le-au dat acestui pământ, ci numai despre numirile mai nouă, date de cele trei populații.

Cercetările și studiile învățaților despre aceste numiri sunt consemnate de d. Profesor Ion Lupaș în lucrarea „Realități istorice în Voevodatul Transilvaniei din secolul XII—XVI”, apărută în vol. VII al Anuarului Institutului de Istorie Națională după cari facem arătările.

Trei populații: Ungurii, Românii și Sașii și trei numiri: Transilvania, Erdély-Ardeal și Siebenbürgen.

Prima numire, înregistrată în documentele, cronicile și scrierile latine, este Ultrasilvania. Se mai întrebuința și Septem Castra. În anii 1103, 1111, 1113 este pomenit un „Mercurius Princeps Ultrasilvanus”, iar cronică notarului anonim al Regelui Béla II (1131—1141) vorbește de „Terra Ultrasilvana”. Însă, începând cu sec. XII Ultrasilvania (însemnează: „țara de dincolo de pădure”) dispăre din documente și-i ia locul Transilvania.

1. Transilvania se generalizează și se întrebuințează, de atunci încoace, în toate documentele și scrierile, în toate hărțile și atlasele. Este termenul cu care lumea internațională numește această regiune.

2. Erdély-Ardeal este traducerea în unguerește a Transilvaniei (erd-el = dincolo de pădure). După ce au adoptat Ungurii această numire a ajuns cu timpul, începând cu sec. XIV, să se impună și în graiul poporului român sub forma Ardeal. (I. Martian: „Despre numele Ardealului” și N. Drăganu: „Toponimie, și Istorie”). Forma Ardeal cu

derivatele au intrat adânc în graiul și conștiința populară românească. Prin Ardeal însă în limba română nu se înțelege întreaga Transilvanie, ci numai o parte. În jurul Ardealului mai sunt o mulțime de alte provincii, cari poartă alte numiri. Iată cum erau numite aceste provincii în sec. XVII și cum sunt numite și azi: „Țara Ardealului nu este numai o țară însăși, ci Ardealul se cheamă mijlocul țării care multe cuprinde în toate părțile... în care stă și scaunul crăiei. Iară pe la marginile ei sunt alte țări mai mici... cumu-i Maramureșul despre Țara Leșească și Țara Săcuiașcă, despre Moldova și Țara Oltului, despre Țara Muntenească și Țara Bârsel, Țara Hațegului, Țara Oașului... În Țara Ardealului nu lăcuiesc numai Unguri, ci și Sași... și Români... Românii câft se află lăcuiitori în Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramureș, dela un loc sânt cu Moldovenii și toți dela Roma se trag”. (Le-topiseful Țării Moldovei până la Așon Vodă (1359—1595) întocmit după Grigorie Ureche Vornicul, Istratie Logofătul și alții de Simion Dascălul)

3. Siebenbürgen este traducerea săsească a latinescului Septem Castra, păstrat în cronică ungaro-latină din sec. XIII a lui Simon de Keza (G. Popa-Lisseanu: „Cronica lui Simon de Keza” și I. Wolff: „Die Landesnamen Siebenbürgens”). Sunt două teorii în legătură cu modul cum a ajuns să fie numită Transilvania și Septem Castra: a) Septem Castra ar fi cele șapte comitate unguerești, organizate începând dela granița vestică a Transilvaniei. În fiecare teritoriu cucerit ei înjghebau câte o cetate de pământ (castrum). Deci arată punctele de penetrațiune succesivă în pământul „ultrasilvan” și b) Septem Castra ar fi numirea orașelor intermediare de Sași. S'ar referi, prin urmare, numai la teritoriul colonizat de ei.

Istoricii Schlözer și faimosul Roesler au emis părerea că Siebenbürgen ar deriva din Cibinburg (Cetatea Țibinului) și ar fi cuprins regiunea Sibiului (Provincia Cibinensis). Iar Friedrich Teutsch crede că Septem Castra nu poate denumi nici comitatele unguerești, nici orașele săsești, ci scaunele celor șapte județe săsești (Septem Sedes).

Cum se vede, chestia cu Septem Castra și cu Siebenbürgen-ul Sașilor este încă în faza ipotezelor. Cercetările viitoare o vor lămurii.

Transilvania, Erdély-Ardealul sau Siebenbürgen, indiferent cine și cum o numește, fapt este că această „Elveție a Orientului” a avut un destin, a creat o spiritualitate misionară: transilvanismul.

GHEORGHE DĂNCUȘ

HIARA MEA

Hiara mea cu șapte capuri, Viață,
Te-am iubit și te-am urit, nestrusnic,
Plin de pofte, dar mai plin de greață,
Inger, târfă, împărăteasă, slujnico!

Voi trânti de vechea ta tarabă
Ultimul pahar pe care-l beau,
Nu-ți mai cânt de-acum nici o silabă
In zădar te dărui, nu te vreau.

Ca metalul greu tristeța morții
Mă atrage'n funduri de genune,
Incurând și peste voia sorții,
Singur capăt zilelor mi-oi pune.

Pulbere de toate să s'aleagă!
Crezuri, planuri și elanuri: fleacuri.
Descărcând a visului desagă
V'o predau, voi viitoare veacuri.

MIHAI BENIUC

W. Pinder în România

Reputatul profesor de istoria artelor al Universității din Berlin și consilierul secret (acest titlu în primesc numai cei mai de seamă profesori) Wilhelm Pinder, ține în orașele din România o serie de conferințe despre artă. Dl. Pinder este personalitatea conducătoare a artei germane de azi și președintele delegației germane la congresele internaționale. Operele sale principale tratează: sculptura germană medievală, a renașterii și cea barocă, — problema generațiilor în artă; se ocupă și de arta Germanilor de peste hotare, astfel și de a Sașilor ardeleni.

VISUL CARE-A PLECAT

Mă legănam atunci — când visul se
Împlinea în mine —
In crengile de-avânt, cu unduire de veșnicie.
Și pribegeam ades pe căile diamantine,
Să te găseșc, mărgăritar de rouă și tărie.

Dar înzadar mi-a fost popasul lângă tine,
Și lungile peregrinări pe drumul plin de
[stete.

Imi fac și astăzi, din suflet violine,
Și cânt măiastra simfonie, a viselor rebele.

M'am dăruiit luminilor și dorurilor albe;
Și 'n vis îmi ridicam coliba basmului din
[munte.

Imi împleteam din lilieci și minunate nalbe,
Cununa versului, ce și-o așezam pe frunte.

Era un vis, al meu, sau poate-al nimănu.
El a plecat pe alte drumuri de hotară.
Și 'n zarea violetă, cu norii alburii,
Il văd cum el apune, ca să răsără'n altă țară.

VICTOR ILIEȘIU

Rezultatul concursului de nuvele istorice și poesii organizat de „R. N.”

Comisia concursului alcătuită din dnii prof. univ. Victor Papilian, președintele Asociației scriitorilor români din Ardeal, Lucian Blaga, membru al Academiei Române, D. Popovici, titularul catedrei de literatură română din Sibiu, prof. Ioan Breazu și din partea redacției N. Buta și O. Boitoș, examinând lucrările trimise, a acordat următoarele premii:

NUVELE:

Pui de șoim, de Ioan Râmbu, premiul I.
Drum spre țară, de Gabriel Tepelea: premiul II.
Clopoțelul de argint, de Pascu Ludeanu: premiul III.
Au fost menționate:
Răboj, de Bogdan Roteș.
Refugiul, de Ionel Neamtzu.
Și voi sunteți Români, de Constantin Zăceanu.
Brașov leat 1603, de Aurora Ileana Olteanu.

POEZII:

Cântec din Ardeal și Cântec de leagăn, de I. V. Spiridon: premiul I.
Transilvanie, gură de rai, de George Popa: premiul II.
Au fost menționate:
Țara lui Verde Împărat, de I. O. Suceveanu.
Mustrare, de Al. Popescu-Negură.
Destin ardelean, de Al. Străoneanu-Balaș.

VEDENIE

Era Joia Patimilor (1940). Împreună cu mai mulți colegi, ne plimbam în unul din parcurile orașului și vorbiam despre mai multe lucruri: unele serioase, altele mai puțin însemnate, așa cum se întâmplă printre tineri. În cele din urmă, am ajuns la evenimentele ce le sărbătoream.

— „Eu, spune unu, — mă înfior, când mă gândesc la suferințele și durerile pe care le-a avut Isus în grădina Ghetsemani, mai ales, când știa că nimeni și nimica de pe pământ nu-L înțelege!”

— „Intr'adevăr, spuse un altul, eu nu-mi pot reține lacrimile când mă cuprind acest gând.”

Și unul după altul ne dădeam părerile și ne exprimam sentimentele. Unul dintre noi, însă stătea și ne asculta, fără să scoată un singur cuvânt. Noi văzându-l, și știind de altă parte, că are totdeauna idei personale și vedenii ca pictorii, l-am întrebat să ne spună, ce simte el în Joia Mare?

— „Ce să simt?! — ne-a răspuns —

Atât pot să vă spun, că simt contrar de cum ar trebui să simt, ceea ce voi știți preabine. În loc să simt durere și compătimire pentru agonia lui Isus, cum ar fi firesc, eu văd în față un tablou, sigur din domeniul fanteziei, care exprimă mai mult o scenă poetică, amestecată în parte cu sentimentele pe care voi le-ați exprimat mai înainte. De aceea n'are nici un rost să vi-l descriu!”

Totuși la insistențele noastre ne-a descris tabloul lui Isus în grădina Ghetsemani, așa cum îl vedea el.

— „Mai întâi — începe el, — trebuie să vă spun, că grădina, în care eu mă găseșc ca spectator, îmi stă înainte pe un platou. În față am o ridicătură stâncoasă și prăpăcioasă, plină cu tufe de trandafiri și măcieși în floare. În spate se continuă muntele bogat în pădure, iar la dreapta este o poartă largă pe care se vede un șes străbătut de drumuri și câteva șuvite de apă, cari împart câmpul verde în poligoane neregulate. La stânga, aproape de tot, este un

drum ce vine din vale, trece pe lângă grădina și intră prin pădure până în inima muntelui.

Grădina este mare și plină cu flori. Atât trandafirii sălbatici de diferite culori, lucru foarte rar, cât și celelalte specii de plante cu petale bogate în culori și miros, sunt aranjate de natură într-o ordine atât de perfectă, încât omul cu toată istețimea n'ar fi în stare să le rânduiască mai frumos. Pe cărările drepte ce străbat grădina, o iarbă mătăsoasă le acopere ca un covor lung verde-albastru, făcând să simți cufundarea pașilor în el, și să vezi un moment urma lăsată de picioarele ce-au avut norocul să-le străbată. Măslinii, sunt răspândiți simetric prin toată grădina, iar pe margini sunt tot felul de pomi sălbatici, ce se disting prin abundența de flori albe ce-ș cern petalele ca fulgii de zăpadă pe cărările singuratiche.

E noapte! Luna își ridică discul îngândurat și trist pe bolta cerului, răspândind lumină peste pământul negru, cucerit de întunerecul nopții. Munții capătă în depărtări o broboadă diafană, copacii, își prelungesc umbrele, iar iz-

vorul din stâncă își continuă concertul somnoros. Zefirul ne-adormit, începe încet să tulbure liniștea șuerând prin frunzele măslinilor și să ducă departe mirosul îmbătător al florilor sălbatice, scuturând nervos tufele de trandafiri. Un cor nevăzut, trimite unde sonore ce sunt purtate de vânt în toate părțile. În vale, spre dreapta o ceată de oameni cu haine lungi, se apropie încet de grădina; în fruntea lor este unul mai înalt, care face gesturi hotărâte, se vede că le vorbește. Încet... ei se apropie... tot mai mult... Li se aud pașii... glasurile. Apare, apoi o umbră... o persoană, care se furișează printre tufele roșii de floare... O păsărică speriată zboară de pe-o piatră mare și se înalță în sus.

Bărbatul cu părul lung, barba și mustățile potrivite se aruncă în genunchi pe piatră, oftând din greu.

Vântul s'a oprit. Izvorul... a tăcut, iar luna cu discul ei, de aur topit, își concentrează lumina pe cel îngenuchiat... E liniște... nici frunzele neastâmpărate ale plopii nu se mișcă. Natura pare cu totul moartă... Mo-